

SLOVENSKÉ
KOMORNÉ
DIVADLO

William Shakespeare

HAMLET

(príbeh rodiny)

Ján Dobřík, František Výrostko,
Ján Kožuch, Jana Olhová, Marek Geišberg,
Kamila Antalová

Marek Geišberg, Kamila Antalová

Slovenské komorné divadlo Martin uvádza

William Shakespeare

HAMLET

(príbeh rodiny)

preklad: Ľubomír Feldek
dramaturgia: Róbert Mankovecký
scéna: Marek Hollý a. h.
kostýmy: Eva Jiříkovská a. h.
hudba: Róbert Mankovecký
šerm: Ľubomír Blaško

úprava a réžia: Dodo Gombár a. h.

Autorské práva k prekladu zastupuje
Aura-Pont s. r. o., Veslařský ostrov 62, 147 00 Praha 4.

predstavenie vedie: Janka Nosálová
text sleduje: Darina Mázorová

Premiéra: 15. marca 2013 v Národnom dome SKD Martin.
Tretia premiéra divadelnej sezóny 2012/2013.
545. premiéra Slovenského komorného divadla Martin.

Scénu, stavbu, osvetlenie, zvuk, rekvizity, kostýmy a parochne pod vedením Karola Čičmanca, Petra Klauďinyho a Mariána Frkáňa realizovali: Mária Brachňáková, Zuzana Jankesová, Nina Malková, Soňa Mušáková, Anna Paulovičová, Juraj Bojnický, Jaroslav Daubner, Vladimír Kubis, Dušan Gabona, Miroslav Kopas, Ján Kurhajec, Marek Marček, Daniel Kovalčík, Zdeněk Polášek, Matej Neradil, Lukáš Chytilík, Peter Bartoš a Dalibor Pročka.

Ján Dobrík, František Výrostko

osoby
a obsadenie

Hamlet, *dánsky princ*

Marek Geišberg

Claudius, *dánsky kráľ, Hamletov strýko*

Ján Kožuch

Gertrúda, *dánska kráľovná, Hamletova matka*

Jana Oláhová / Eva Gašparová

Polonius, *štátny radca*

František Výrostko

Laertes, *Poloniov syn*

Ján Dobrík a. h.

Ofélia, *Poloniova dcéra*

Kamila Antalová a. h.

Horatio, *Hamletov priateľ a dôverník*

Dano Heriban

bývalí Hamletovi spolužiaci,

Rosencrantz

Dominik Zaprihač

Guildenstern

Karol Čičmanec

Duch Hamletovho otca, bývalého kráľa

Nadežda Vladařová, Michal Gazdík, Viliam Hriadel a. h.

Herci

Nadežda Vladařová, Michal Gazdík, Viliam Hriadel a. h.

Hrobár

Michal Gazdík

Hrobárov kompán

Viliam Hriadel a. h.

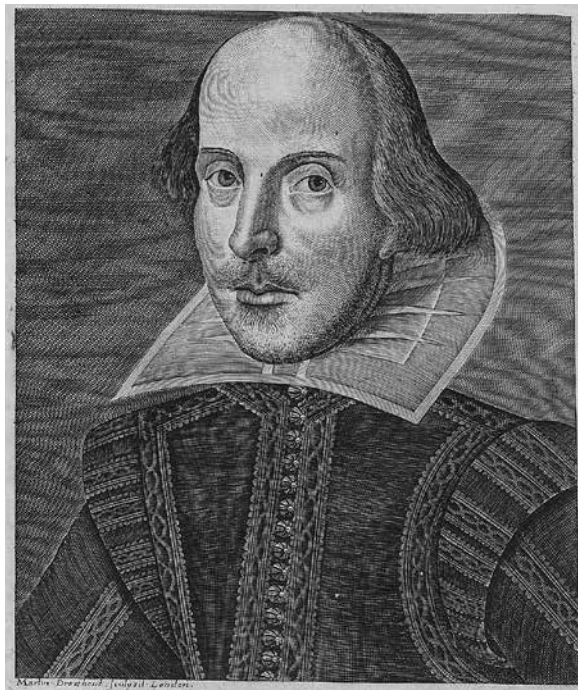
Smrť

Nadežda Vladařová

Tajomný William Shakespeare

William Shakespeare sa narodil v „srdci Anglicka“, v Stratforde upon Avon, ako najstarší syn Johna Shakespeara a Mary Ardenovej. Jeho ctitelia sa utvrďujú v presvedčení, že to bolo 23. apríla 1564, v deň svätého Juraja, patróna Anglicka, keď podľa miestnej pranostiky sa rok čo rok rozospieva prvý stratfordský slávik. Faktom však ostáva, že presne poznáme iba dátum, keď ho pokrstili – 26. apríl. V Anglicku bývalo zvykom, že deti krstili na tretí deň od narodenia. Jeho otec, povoláním garbiar a rukavičkář, patril k najplyvnejším občanom Stratfordu, istý čas bol radným mesta. Matka bola dcéra bohatého statkára Roberta Ardena z Wilmcote. Z čias Shakespeareovho detstva neexistujú žiadne oficiálne záznamy, či doklady, väčšina životopiscov sa však domnieva, že Shakespeare navštevoval gymnázium vo svojom rodnom meste (King Edward VI. Grammar school) založené roku 1553. Za vlády Alžbety I. mali gymnáziá zákonom určené osnovy, okrem iného, mali poskytovať základné vzdelanie z latinčiny, histórie, či klasického umenia. V decembri 1582 sa osemnásťročný Shakespeare oženil s Anne Hathawayovou, dcérou farmára zo Shottery, neďaleko Stratfordu. Bola od neho o osem rokov staršia. Dôvodom narýchlo pripravenej svadby bolo tehotenstvo Anne. Ich prvé dieťa Susanne pokrstili pol roka po svadbe, 6. mája 1583, dvojčatá Hamneta a Judith 22. februára 1585. Obdobie medzi rokmi 1585 až 1592 označujú mnohí bádatelia ako tzv. „stratené obdobie“ a vieme o ňom málo. Prvý Shakespeareov životopisec Nicholas Rowe popísal povest', podľa ktorej musel Shakespeare utiecť z rodného mesta, pretože pytliačil a dostal sa do nemilosti miestneho zemepána sira Thomasa Lucyho. Niektorí vedci 20. storočia tvrdia, že Shakespeare mohol byť zamestnaný ako učiteľ u Alexandra Hoghtona z Lancashire, ktorý spomenul istého pána Williama Shakeshafte vo svojom závete.

Až dvadsaťosemročný začína po sebe Shakespeare zanechať viac stôp. V marci 1592 sa už hrala v londýnskom di-

William Shakespeare

vadle Rose (Ruža) hra **Harry VI.** – čo bola zrejme prvá časť **Henricha VI.** Na jeseň roku 1592 spisovateľ Robert Greene varoval v posmrtno publikovanom pamflete pred kýmsi, kto si namýšľa, že sa môže stať jediným scénotrasom v krajine. „To the only Shake-scene in a country“ je zrejme nárážka na Shakespeareovo priezvisko – prvá zmienka o našom dramatikovi, ktorý už od začiatku svojej kariéry budí žiarlivú pozornosť. V rokoch 1593 a 1594 boli londýnske divadlá ztvorené. Dôvodom bola morová epidémia. Shakespeare písal v tomto období poéziu. V roku 1593 publikuje básnickú skladbu **Venuša a Adonis**, ktorá sa v krátkom čase dočkala

Jana O'hová, Ján Kožuch, Marek Geišberg

deviatich vydaní a v máji 1594 vychádza jeho druhá básnická skladba **Znásilnenie Lukrécie**. Obe sú venované grófovi Southamptonovi.

Roku 1594, po skončení morovej epidémie, ožila v Londýne aj divadelná činnosť. Shakespeare bol členom aj podielnikom Spoločnosti lorda komorníka (Lord Chamberlain's Men), v tom čase však už vynikal nielen ako herec, ale aj ako dramatik. Bol autorom trojdielnej hry **Henrich VI.** Po nej nasledovali **Richard III.**, **Titus Andronicus**, **Dvaja šľachtici vevronskí**, **Márna lásky snaha**, **Komédia omylov** a **Skrotenie zlej ženy**. Čoskoro potom vyšli spod jeho pera aj **Rómeo a Júlia**, **Sen noci svätéhojanskej**, **Richard II.** a **Kupec benátsky**. V roku 1596 zomrel Shakespearov syn Hamnet. Aj keď sa zdá, že Shakespeare nebol stvorený pre rodinný život, shakespeareovskí bádatelia sa domnievajú, že ho k rodine stále viazalo silné puto a hoci sa za jeho čias museli rodičia vyrovnávať so smrťou detí častejšie než my, smrť 11 ročného dieťaťa ho hlboko zasiahla: stopy tohto zážitku sa dajú nájsť aj v jeho diele. Dvojdielnu hru **Henrich IV.** napísal Shakespeare v rokoch 1597 – 1598. V roku 1597 sa kvôli problémom jeho herecká spoločnosť presťahovala z divadla Theatre (Divadlo), do divadla Curtain Theatre (Dvorec). Na Vianoce 1598 sa uskutočnila rekordne rýchla demontáž divadla Theatre. Na južnom brehu Temže vyrástlo nové divadlo – Globe (Zemeguľa) a Shakespeare sa stal jeho spoluvlastníkom. Bol to teda už zámožný muž, o čom svedčí aj fakt, že v roku 1596 kúpil New Place (Nové sídlo), veľký dom v centre rodného Stratfordu. V tom čase jeho najpopulárnejšie hry už začínali vychádzať aj tlačou. Niekedy to boli i tzv. pirátske vydania, vychádzajúce bez autorovho súhlasu. Krátko pred otvorením divadla Globe zavŕšil Shakespeare cyklus hier o „vojne ruží“ hrou **Henrich V.** Nasledujú hry **Ako sa vám páči**, **Július Caesar**, **Troilos a Kressida**, **Veselé paničky z Windsoru**, **Hamlet** a **Večer trojkráľový**. 24. marca 1603 umrela kráľovná Alžbeta a končí sa tudorovská éra. Na trón nastúpil Jakub I.

Dominik Zaprihač, Eva Gašparová

Marek Geišberg

z rodu Stuartovcov, ale divadlo malo aj naďalej dostatok oficiálnej priazne. Jakub I. dokonca prijal Shakespearov súbor do kráľovských služieb: odvtedy sa volali King's Men (Kráľova spoločnosť) a často účinkovali priamo na kráľovskom dvore. Z tohto obdobia pochádzajú Shakespearove komédie **Koniec všetko naprávi** a **Oko za oko**, po ktorých nasledovali tragédie **Othello**, **Macbeth** a **Kráľ Lear**. Dva razy sa ešte Shakespeare vrátil aj k antike: v hrách **Antónius a Kleopatra**, či **Coriolanus**. Od roku 1608 však už písal sporadicky. Napísal hry **Perikles**, **Cymbeline**, **Zimná rozprávka**, **Búrka** a **Henrich VIII.** Prosperov epilóg v Búrke, ktorý odznel v roku 1611 aj na kráľovskom dvore, niektorí bádatelia pokladajú za Shakespearovu rozlúčku s divadlom. Vie sa však, že ešte spolupracoval s Johnom Fletcherom (1579 – 1625) na niekoľkých hrách pre divadlo Blackfriars (U Čiernych bratov), otvorené v roku 1608 ako druhá scéna King's Men.

Na posledné štyri roky života sa Shakespeare uchýlil do Stratfordu upon Avon. Dôvody jeho utiahnutosti v tomto období sú nejasné. Vyskytli sa aj dohady, že bol zranený a zohavený pri požiari divadla Globe (29. júna 1613), a preto sa už ani finančne nepodieľal na jeho obnove. Zdá sa, že svoje spoluvlastnícke podiely v oboch scénach predal – vysvetľovalo by to, prečo sa o nich nezmieňuje v testamente. Testament nadiktoval 25. marca 1616. Najštedrejší bol k rodine staršej dcéry, vydatej za lekára Johna Halla. Manželka mala zdediť iba druhú najlepšiu posteľ. Mladšia dcéra Judith sa nikdy nenaučila písať a čítať, dva mesiace pred Shakespearovou smrťou sa vydala za obchodníka s vínom Thomasa Quineyho. Všetci Shakespearovi vnuci zomreli bez potomkov, a tak smrťou Alžbety Hallovej sa roku 1670 rod Williama Shakespeara končí. Ďalšie nepotvrdené dohady hovoria, že Shakespeare žil v ústraní aj preto, lebo sa niečoho alebo niekoho obával. Bol ťažko chorý? Nie je vraj vylúčené ani to, že zomrel na následky otravy. V každom prípade je pravdepodobné, že svoju smrť očakával, pretože zomrel vo svojom

Kamila Antalová, František Výrostko, Ján Dobrik,
Karol Čičmanec, Ján Kožuch, Jana Olhová

rodnom meste krátko po nadiktovaní testamentu – 23. apríla 1616.

Jeho smrti vraj mohla predchádzať bujará oslava narodenín s priateľmi Michaelom Draytonom a Benom Jonsonom. Keby bol Shakespeare abstinent, ťažko by vytvoril také skvelé postavy pijanov, ako boli páni Toby Belch a Andrew Aguecheek v komédii Večer trojkráľový, alebo Falstaff z komédie Veselí paničky z Windsoru. Tak či tak musíme aj túto históriu zaradiť iba medzi shakespeareovské legendy. Pochovaný je v priestore pred hlavným oltárom Kostola Svätej Trojice. Na náhrobnom kameni – kópii, ktorá v polovici 18. storočia nahradila originál – je vytesaný epitaf:

*Good friend, for Jesus' sake forbear
To dig the dust enclosed here.
Blest be the man that spares these stones
And curst be he that moves my bones.*

*Priateľ môj, pre Kristove rany, nevykop
nikdy prach, ktorý skrýva tento hrob.
Kto kameň zachová, nech Boh ho omilostí,
a nech je prekliaty, kto pohne moje kosti.*

Každý, kto navštívi tento hrob, si na ňom všimne čerstvé kvety – ustavične ich tam kladú obdivovatelia Shakespeareovho umenia z celého sveta. Busta vo výklenku na severnej stene, ktorú sem umiestnili čoskoro po jeho smrti, nám azda prezrádza jeho podobu.

Shakespeare ako človek však zostáva postavou dosť záhadnou. Zachovalo sa po ňom iba pár záznamov v matrikách a iných úradných dokumentoch, pár riadkov rukopisu a niekoľko podpisov na obchodných zmluvách. Práve to sú oporné body striedmej chronológie jeho životopisu. Jeho nezničiteľnou stopou je predovšetkým jeho dielo.

Od polovice devätnásteho storočia dodnes sa vedú intenzívne diskusie o tom, či autorom slávnych divadelných hier a sonetov je skutočne obchodník s nehnuteľnosťami

Hrob Williama Shakespeara

William Shakespeare zo Stratfordu upon Avon. Viac ako sedemdesiat postáv sa v priebehu stopäťdesiatich rokov objavilo v pozícii možných adeptov na autorstvo diela Williama Shakespeara. Najväčšiu pozornosť získali predovšetkým Francis Bacon, William Stanley 6. gróf z Derby, Christopher Marlowe a od roku 1920 až dodnes najhorúcejší kandidát na autorstvo shakespeareovho diela Edward de Vere 17. gróf z Oxfordu. „Antistratfordiáni“, tak sa hnutie spochybňujúce Shakespeareovo autorstvo nazýva, poukazujú predovšetkým na nedostatok vzdelania, neznalosť anglickej histórie, ale aj chýbajúce skúsenosti z Talianska, Francúzska, či Dánska, kde sa odohráva 17 jeho hier. Samovzdelanie, či samogencialita sú pri takom rozsahu a kvalite diela oprávnené neuveriteľné. Človek, ktorý písal divadelné hry, mal obrovské znalosti z dôverných pomerov alžbetínskeho dvora, musel dokonale ovládať anglickú históriu. Všetky dostupné údaje o Shakespeareovom živote sú iba záznamy v matrikách o krste, svadbe, úmrtí, daňové záznamy, žaloby dlžníkov, transakcie s nehnuteľnosťami a závet. Žiadny historický dokument

Dano Heriban, Marek Geiřberg

Eva Gařparov

neosvedčuje, že by Shakespeare získal akékoľvek vzdelanie. Nedochoval sa ani jeden list alebo rukopis, ktorý dokázateľne napísal William Shakespeare zo Stratfordu upon Avon. Shakespeareovi rodičia sa na úradných dokumentoch podpísali značkami, boli negramotní, rovnako tak Shakespeareova dcéra Judith. Dcéra Sussane podpísala jeden dokument, ale podpis vyzerá skôr nakreslený, ako napísaný. Samotný Shakespeare zanechal šesť podpisov, z toho tri na záвете. Ostatné tri podpisy Will Shakespeare, Will Shake – Speare, Will Shak-spear podľa grafologického rozboru nepísal ten istý človek. Nedochoval sa ani jeden rukopis ani jednej divadelnej hry, či básne. Niektorí bádatelia vyzorovali skutočnosť, že autor hier nemal veľa sympatií k ľuďom, ktorí sa snažili spoločensky povzniesť, teda k ľuďom ako bol samotný Shakespeare, jednoduchých občanov vykresľuje poväčšine smiešne a komicky, väčšiu skupinu plebejcov popisuje ako nebezpečný dav. Názor na jednoduchých ľudí je názorom a postojom aristokrata.

Závet Williama Shakespeara má nudný a nebásky jazyk, chýba v ňom akákoľvek zmienka o jeho vydaných dielach, básňach a divadelných hrách, obsahuje jediný odkaz na divadelné prostredie – peňažný dar svojim priateľom hercom, za ktorý si majú kúpiť pamätný prsteň – odkaz bol však dopísaný do závetu dodatočne, medzi riadky, čo vrhá na tento odkaz istý tieň podozrenia. Na Shakespeareovom pohrebe sa nezúčastnila žiadna významná osobnosť, sedem rokov po jeho smrti nebol vydaný žiadny oslavný spis, e légia, či nekrológ.

Jedným z dôkazov spochybňujúcim Shakespeareovo autorstvo je aj vydanie Sonetov v Londýne roku 1609 Thomasm Thorpom. Označenie „náš stále živý básnik“ sa predsa používa ako označenie osoby zosnulej, ktorej chceme preukázať úctu. Shakespeare ale zomrel až sedem rokov po tomto vydaní. Edward de Vere 17. gróf z Oxfordu zomrel 5 rokov pred vydaním. Shakespeareov náhrobok v Stratforde tvorí

busta s perom v ruke. Nápis na doske chváli spisovateľské nadanie zosnulého. Prvé zobrazenie tohto náhrobku z roku 1656 v diele Williama Dugdalea sa však od dnešného výrazne odlišuje. Shakespeare nedrží v ruke pero, ale vrece s obilím, či vlnou.

Zázstancami teórie spochybňujúcej Shakespeareovo autorstvo boli napr. Charles Dickens, John Galsworthy, Mark Twain, Charlie Chaplin, Zigmund Freud, či Orson Welles.

Na základe niektorých pasáží v hrách, ale predovšetkým na základe sonetov, kde autor popisuje priateľský, niekde dokonca milenecký vzťah k mužovi, mnohí literárni vedci špekulujú o možnej Shakespeareovej homosexualite, či bisekualite. Odporcovia tejto teórie argumentujú skutočnosťou, že písať priateľovi terminológiou milostnej poézie patrilo v renesancii k dobovej konvencii. Významný český prekladateľ Martin Hilský poukazuje na štruktúru vtedajšej angličtiny, v ktorej je „veľká väčšina Shakespeareových sonetov dvojznačná, či ambivalentná, čo sa týka rodu“.

Nejasnosti týkajúce sa sexuality, pochybnosti o autorstve, či životopis plný prázdnych miest zahalujú autora 39 divadelných hier magickým tajomstvom. Pravdepodobne sa nikdy nedozvieme, či stratfordský úžerník naozaj napísal dielo, ktoré je dnes signované jeho menom. Je to však v konečnom dôsledku nepodstatné. Dôležitý je fakt, že pod značkou William Shakespeare je skrytá práca najvýznamnejšieho dramatika a divadelníka všetkých čias.

Róbert Mankovecký

Michal Gazdík
Nadežda Vladařová
Viliam Hriadel

O hre Hamlet

Aj v tejto dráme ostáva Shakespeare verný svojmu zvyku situovať príbeh hry mimo Anglicka: dejiskom je tentoraz Dánsko. Prapôvodný inšpiračný zdroj: Saxo Grammaticus (1150 – 1220) a jeho *Príbeh jutského princa Amleta*. Už tu nájdeme mená Amlet a Geruta – k Shakespeareovi však táto dánska inšpirácia priputovala prostredníctvom prekladov.

Vo francúzštine Saxovu kroniku spracoval François de Belleforest v piatom zväzku svojich *Tragických príbehov (Histoires tragiques, 1570)*, v anglickom preklade vyšli v rokoch 1559 – 1582. Pozoruhodný je aj ďalší samostatný anglický preklad *Príbehu Hamleta (The Hystorie of Hamlet, 1608)*. Podľa bádateľov Belleforestov anonymný prekladateľ musel roku 1608 už poznať aj Shakespeareovu hru: preberá z nej napríklad scénu, v ktorej Hamlet prebodne za gobelínom skrytého Polonia.

Shakespeare však nebol prvý, kto uviedol Hamletov príbeh na javisko. Philip Henslowe sa vo svojom denníku zmieňuje, že už roku 1594 sa hrala podobná hra v Divadle v Shore-ditch – nemeckí vedci jej v 19. storočí dali meno Ur-Hamlet. Spisovateľ Thomas Lodge, ktorý takisto zaznamenal jej inscenáciu v knihe *Bieda rozumu a šialenstvo sveta (Wit's Misery and the World's Madness, 1596)*, hovorí aj o postave Ducha, ktorá sa nevyskytuje u Belleforesta. To znamená, že Shakespeare poznal aj *Ur-Hamleta*.

Okrem epických a dramatických prameňov sa treba zmieniť aj o filozofických. Najmä Hamletove monológy nesú zreteľné stopy Shakespeareových obľúbených autorov a diel – Erazmovej *Chvály bláznovstva* a Montaignových esejí.

No ako zvyčajne – nič to neuberá z veľkosti Shakespeareovho básnického výkonu a jeho *Hamlet* si právom vyslúžil prezývku *hra hier*.

Bádatelia vynaložili veľa úsilia aj na to, aby zistili, kedy hra vznikla a kedy ju uviedli – s väčším úspechom sa im podarilo vymedziť pravdepodobný čas jej vzniku.

Polonius na jednom mieste hovorí: „*Hral som Júlia Caesara.*

Zabili ma na Kapitole. Zavraždil ma Brutus.“ A Hamlet mu odpovedá: „*To bolo od neho brutálne – zabiť taký kapitálny kus.*“ Z týchto dvoch replík si vieme predstaviť nielen to, akým zábavným spôsobom v divadle Globe nadväzovala jedna inscenácia na druhú, ale nadobúdame aj istotu, že Shakespeare nemohol *Hamleta* napísať skôr ako ku koncu roku 1599. Zachoval sa totiž údaj, že 21. septembra 1599 videl predstavenie hry *Július Caesar* v znovupostavenom divadle Globe švajčiarsky cestovateľ Thomas Platter – a vieme aj to, že prebodnutého Júlia Caesara hral herec John Heminges, ktorý neskôr, v *Hamletovi*, odišiel zo sveta podobným spôsobom v úlohe Polonia. Slávny tragéd Richard Burbage bol zase v oboch hrách – raz ako Brutus a raz ako Hamlet – Hemingesovým katom.

Takisto vieme určiť najneskorší dátum vzniku hry. Istý Gabriel Harvey nám zanechal písomnú poznámku, v ktorej hovorí súčasne o hre *Hamlet* aj o grófovi z Essexu – a o oboch hovorí v prítomnom čase. To znamená, že vo chvíli, keď už bol na svete *Hamlet*, gróf z Essexu ešte žil. Essexu popravili 25. februára 1601 – *Hamlet* teda nemohol vzniknúť neskôr. Všetci bádatelia sa zhodujú v názore, že Shakespeare hru písal v priebehu roku 1600 a dokončil ju na začiatku roku 1601.

No aj keď určite išlo o úspešnú hru, nezachovali sa nám nijaké údaje o jej realizácii v divadle Globe. Prvé správy o jej inscenáciách pochádzajú až z lodného denníka kapitána Williama Keelinga, podľa ktorého sa dva razy hrala na palube loď The Dragon (Drak) – 5. septembra 1607 a 31. marca 1608.

26. júla 1602 dal James Roberts zaevidovať do *Nakladateľského registra* „*knihu nazvanú Pomsta Hamleta, dánskeho princa, ako ju nedávno zahrala Spoločnosť lorda komorníka.*“

Najdôležitejšie prvé tri knižné vydania, ku ktorým sa vracajú všetci neskorší editori, sú tieto:

1) Q 1, čiže tzv. prvé kvarto, ktoré vyšlo roku 1603 a bolo to pirátske vydanie.

Malo iba 2 154 riadkov, poprehadzované výstupy a skomolené texty. Polonius sa v tomto vydaní volá Corambis.

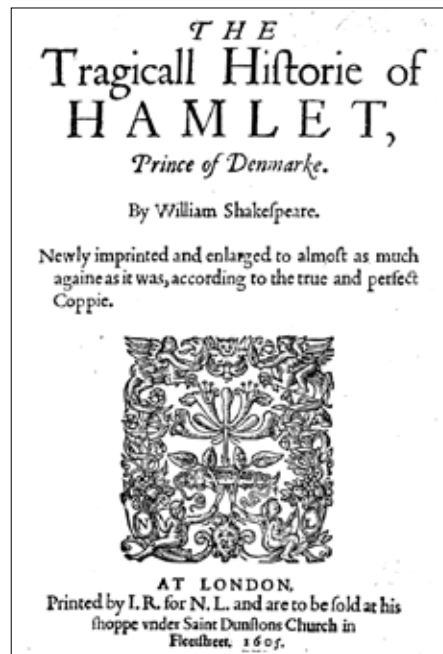

Bádatelia usudzujú, že je to záznam spamäti, ktorý urobil a ukoristil herec, hrajúci pravdepodobne v pôvodnej inscenácii Marcella – najmä repliky tejto menšej postavy si totiž neznámy páchatel, ktorý vydal Q 1, pamätal presne. I napriek pochybným kvalitám Q 1 si bádatelia aj toto vydanie všímajú: „Marcellus“ si totiž okrem svojho partu pamätal dobre aj scénické pokyny.

2) Q 2, čiže tzv. druhé kvarto, ktorého výtlačky majú vrotenie 1604 – 1605.

Predpokladá sa, že sa tlačilo podľa pôvodného Shakespearovho rukopisu – zle čitateľného nečistopisu, ktorý neobohoval nijaké scénické poznámky. Q 2 malo 3 677 riadkov.

3) F, čiže fóliové vydanie 36 hier z roku 1623. Toto vydanie (v ktorom text *Hamleta* zrejme pochádzal z Q 2) má povest najautentickejšej správy o tej podobe hry, v akej ju pravdepodobne uvádzali. Obsahuje 3 535 riadkov, sú v ňom teda aj škrty (tie sa dnes doplňujú z druhého kvarta) a niekoľko veršov oproti druhému kvartu navyše. Škrty pokladajú bádatelia za pozoruhodné – nikde totiž neporušujú zmysel, rytmus ani blankvers, a tak môže byť oprávnený aj názor, že ich urobil sám Shakespeare. Nebol dôvod, aby náš preklad škrty do slabiky presne kopíroval. Kto sa chce škrtnúť bližšie, môže siahnuť po origináli s číslovanými riadkami. Vo fóliu boli škrtnuté v I/1 riadky 111 – 118, v I/4 riadky 17 – 38 a 75 – 78, v III/2 riadky 166 – 167 a 213 – 214, v III/4 riadky 71 – 76, 78 – 81, 163 – 167, 169 – 172 a 204 – 212, v IV/1 riadky 4 a 41 – 4, v IV/5 slová „and now behold“ v 76. riadku, v IV/7 riadky 99 – 101 a 113 – 122 a napokon v V/2 riadky 106 – 134. Počet škrtovej je primálny na to, aby ich mohlo odôvodniť tempo inscenácie. Ich dôvod treba hľadať skôr v obsahu. Hneď na začiatku je škrtnutá pasáž, kde Horatio spomína „zlovestné znamenie pre dánsky štát“. Ďalší škrtnutý nasledoval po Horatiovej otázke „To je tu zvykom?“, ktorá dávala Hamletovi príležitosť kritizovať Dánsko. Aktuálne asociácie iste vyvolávalo aj v III/4 škrtnuté dvojveršie „Musím byť krutý, keď chcem slúžiť dobru.“

Titulný list druhého kvartového vydania Hamleta z roku 1605

/ Zlý začiatok má ešte horšiu dohru.“ Škrtnuté boli aj niektoré Hamletove rady matke. V IV/1 bola v závere Claudiovej repliky škrtnutá pasáž o klebete, ktorá „letí svetom ako delová guľa“, v IV/7 pasáž o dobre, ktoré „zomrie na vlastnú veľkosť“, a výrečné sú aj škrty v dialógu Hamleta s Osricom v V/2 – za obeť im padli posmešky o „dokonale urodzených pánoch“.

Stretieme sa však aj s opačným prípadom. V II/2 riadky 239 – 269 chýbajú v kvarte a nájdeme ich až vo fóliu. Ich obsah je takisto pozoruhodný: je to pasáž, ktorá sa začína Hamletovou otázkou: „Dovoľte, aby som sa vás rovno opýtal. Čím ste sa to zavďačili šťastene, priatelia, že vás poslala do tohto žalára?“ Inak však doplnky vo fóliu tvoria väčšinou len he-

Anglický herec Thomas Betterton ako Hamlet (vľavo) v scéne zjavenia ducha Hamletovho otca na ilustrácii k vydaniu Shakespearových hier z roku 1709

recké dodatky, zvolania za scénou, a pod. Harold Jenkins ich uvádza len v poznámkovom aparáte.

Zopár prínosov v dnešnej podobe hry vzniklo aj vďaka tomu, že vydavatelia v nej hľadali aristotelovské zásady. Takto napríklad vzniklo IV. dejstvo (v kvartovom vydaní z roku 1676) – Harold Jenkins to nepokladá za najlepší nápad, lebo prvý výstup IV. dejstva je plynulým pokračovaním posledného výstupu III. dejstva. Zaužívalo sa to však a moderní bádatelia s tým už nehýbu.

Lubomír Feldek

Program k inscenácii **Hamlet (príbeh rodiny)**

zostavil: Róbert Mankovecký

foto: Branislav Konečný

fundraising a reklama: Soňa Buckulčíková

layout bulletinu: Ivan Bílý

tlač: P+M Turany

cena: 1€.

Slovenské komorné divadlo

Divadelná 1, 036 80 Martin

Tel.: 043/ 422 40 98 (spojovateľ)

www.divadlomartin.sk

riaditeľ: František Výrostko

umelecký šéf: Róbert Mankovecký

šéf výpravy: Jozef Ciller

Zriaďovateľom Slovenského komorného divadla Martin je Žilinský samosprávny kraj.

Marek Geiřberg
Dano Heriban

Generálny partner

Divadlo bolo podporené
z Nadačného fondu Slovenskej sporiteľne
v Nadácii Pontis

SLOVENSKÁ
SPORITEĽŇA
Bližšie k vám

 nadácia
pontis

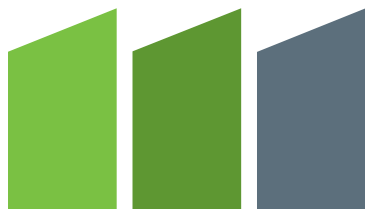
NOVÝ MARTIN

atraktívna adresa

www.novymartin.sk

SKANSKA

ROKOV 1902 YEARS 2013

DUROPACK TURPAK OBALY

➤ ZNALECKÉ POSUDKY

z odborov

stavebníctvo, elektrotechnika, strojárstvo, ekonómia a manažment, ekonomika a riadenie podnikov, bytové zariadenia, energetika, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, keramika, koža a kožušnicke výrobky, obuv, textilie, drahé kovy a kamene, klenoty, hodiny, doprava cestná, priemyselné vlastníctvo, strelné zbrane a výbušniny

➤ ENERGETICKÉ AUDITY

objektívne posúdenie nákladov na energie, optimalizácia spotreby a návrhy opatrení

➤ DODÁVKY VODOMEROV

suchobežné, mokrobežné vodomery

Kontakt:

Sládkovičova 10, 036 01 Martin

Tel.: 043/4222 628, FAX: 043/4308 311

e-mail: jhs@jhs.sk, web: www.jhs.sk

Europe & International

Uncoated Fine Paper

Corrugated

Bags & Coatings

Riešenie.

V papieri ukrývame prírodu.

Zjeme v krajine, ktorú si viážime. Krajina nám dáva našu základnú surovinu – drevo – a tiež vodu toľko potrebnú pre život a naše fungovanie. Na optátku odoberáme drevo z dobre obhospodarovateľných lesov a voda za našich podnikom je taká čistá, že v rieke Váh žijú raky a množstvo rýb, ktoré sú indikátormi čistoty vody. Sme súčasťou tejto krajiny, prírody, spoločnosti, sme súčasťou histórie, vývoja a pokroku.

Ako stabilná spoločnosť dbajúca na špičkovú kvalitu svojich výrobkov ruka v ruke s trvalo udržateľným rozvojom vieme, že naša cesta – cesta zodpovedného podnikania – je tá správna. Už 130 rokov.

Mondi SCP, a. s., oslavuje v roku 2010 už 130 rokov priemyselnej výroby papiera v Ružomberku.

SOLUTIONS.
FOR YOUR SUCCESS.
www.mondigroup.com

Pulz novej generácie

Nová trieda A
www.mercedes-benz.sk/trieda-a

Zobra. Daimler AG

Mercedes-Benz
The best or nothing.

nie je to len dovolenka
je to ŽIVOTNÝ ŠTÝL

Stahl
cestovná agentúra

MALEDIVY
SEYCHELY
MAURITIUS
SRI LANKA
VIETNAM
PALAU

www.stahl.sk

 TUI ReiseCenter

Hlavný mediálny partner

~ Všetko pre vašu angličtinu

---

www.nativeschool.sk - info@nativeschool.sk
0904 159 951

Mediálny partner

MY NEHRÁME DIVADLO...

15
rokov **vimedia**
www.vimedia.sk

Divadlo podporili

MG Logistic s.r.o.
Slovakia

FATRA-GLOBAL
DOVOZ KVALITNÝCH VÍN Z FRANCÚZSKA

Divadlo podporili

Mediálni partneri

